

- **مدیرمسئول:** محمدامین ایمانجانی
- **قائم‌مقام مدیرمسئول:** مسعود فروغی
- **سرمدیر:** محمد زعیم‌زاده
- **دبیر وقایع اسرائیلیه:** محمدصادق علیزاده
- **تلفن و فکس:** ۶۲۹۹۹۴۹۵ (۰۲۱)
- **کدپستی:** ۱۱۳۵۶۳۸۱۶
- **جواب:** چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی
- **نشانی:** خیابان حافظ، پایین‌تر از جمهوری، روبه‌روی ساختمان بورس ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم

«وقایع اسرائیلیه» از نظام آموزش و پرورش رژیم عبری گزارش می‌دهد

بریا! خاخام آمد!

گزارش‌ها نشان می‌دهد که شمار مدارس تندروی مذهبی یهودی در خاک رژیم با شیب زیادی در حال افزایش است

محمدعلی زیدانبار

بالاخره این جماعت فرزندانشان را به مدرسه که می‌فرستند؟ این سوال گرچه بسیار بدیهی است؛ بهانه خوبی برای سر زدن به یکی از مهم‌ترین بازوهای رژیم اسرائیل است، یعنی نظام آموزش و پرورش. در این مطلب سعی دارم که تصویری کلی از آنچه که در آموزش و پرورش رژیم عبری می‌گذرد به شما نشان دهم.

آموزش و پرورش در رژیم چگونه کار می‌کند؟

نظام آموزش و پرورش رژیم اسرائیل ساختاری پیچیده و چندلایه دارد که شامل بخش عمومی، مدارس دینی و مدارس خصوصی است و همگی تحت نظارت وزارت آموزش و پرورش فعالیت می‌کنند. آموزش پیش دبستانی از سه سالگی آغاز می‌شود و دوره تحصیل رسمی از شش سالگی در مدارس ابتدایی شروع شده و تا حدود ۱۲ سالگی ادامه می‌یابد. پس از آن، دانش‌آموزان وارد دوره متوسطه می‌شوند که شامل متوسطه پایه، از ۱۲ تا ۱۵ سالگی و متوسطه تکمیلی یا پیش دانشگاهی، از ۱۵ تا ۱۸ سالگی، است. در مدارس عمومی، تحصیل اجباری و رایگان است و زبان آموزش عمدتاً عبری است، هرچند در مدارس عربی، زبان آموزش عربی است. مدارس دینی نیز بر اساس اصول مذهبی، تاریخ دینی و اخلاقیات خاص خود برنامه درسی دارند و در کنار مدارس خصوصی و بین‌المللی، گزینه‌های متنوعی برای خانواده‌ها فراهم می‌کنند که شامل آموزش دوزبانه و برنامه‌های علمی پیشرفته است. دانش‌آموزان در پایان دوره متوسطه تحت آزمونی به نام «بگروت» قرار می‌گیرند که شرط ورود به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی محسوب می‌شود. نظام دانشگاهی رژیم اسرائیل شامل دانشگاه‌های دولتی و خصوصی، مؤسسات فنی و کالج‌های علمی و حرفه‌ای است و به شدت رقابتی محسوب می‌شود. یکی از ویژگی‌های برجسته این نظام، تأکید بر آموزش علوم، فناوری، مهارت‌های نوآوری و پژوهش از سنین پایین است که باعث شده رژیم عبری در حوزه فناوری و نوآوری جهانی شناخته شود. با این حال، نظام آموزشی با چالش‌های جدی نیز مواجه است؛ از جمله تفاوت کیفیت آموزشی بین مناطق شهری و روستایی، اختلاف دسترسی به منابع آموزشی بین جوامع یهودی و عرب و فشارهای اجتماعی-سیاسی بر برنامه‌های درسی و آزادی بیان در مدارس؛ بنابراین می‌توان گفت که نظام آموزشی این رژیم علاوه بر موفقیت‌های علمی، با مسائل عمیق نابرابری و سیاست‌های فرهنگی و مذهبی نیز دست به‌گریبان است.

دیگروژگی‌های نظام آموزشی رژیم چیست؟

در این نظام، علاوه بر برنامه‌های معمول مدارس عمومی و آموزش عالی، مؤلفه‌های خاصی قرار داده شده است که گرچه تأثیر زیادی بر شکل‌گیری شخصیت و هویت شهروندان این رژیم دارد؛ اما کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند. یکی از این مؤلفه‌ها، آموزش فنی و حرفه‌ای است که از سنین پایین در مدارس فنی ارائه می‌شود و دانش‌آموزان را برای ورود مستقیم به بازار کار و صنایع نوآوری آماده می‌سازد. این مدارس فرصت‌های عملی و مهارت‌های تخصصی در

حوزه‌های صنعتی، فناوری و حرفه‌ای فراهم می‌کنند و نقش مهمی در تأمین نیروی متخصص برای اقتصاد و فناوری رژیم اسرائیل ایفا می‌کنند. نکته دیگر، تفاوت کیفیت آموزشی میان مناطق شهری و روستایی است؛ مدارس شهری اغلب با بودجه بالاتر، امکانات بهتر و معلمان باتجربه‌تر فعالیت می‌کنند؛ در حالی که مدارس روستایی و دورافتاده با محدودیت منابع و شکاف آموزشی مواجهند و این نابرابری ساختاری تأثیر قابل توجهی بر فرصت‌های یادگیری دانش‌آموزان دارد. علاوه بر این، مدارس رژیم اسرائیل برنامه‌هایی برای توسعه مهارت‌های نرم و شهروندی ارائه می‌دهند که شامل کار گروهی، تفکر انتقادی و مهارت‌های زندگی عملی است. هدف این برنامه‌ها بنابر ادعای مسئولان رژیم تربیت دانش‌آموزانی مسئول و توانمند در زندگی اجتماعی و حرفه‌ای است، هرچند میزان اجرای آن بین مناطق و جوامع مختلف متفاوت است. تأثیر نظام امنیتی و ارتش بر آموزش نیز از ویژگی‌های خاص سیستم آموزشی رژیم اسرائیل است؛ برخی برنامه‌های فوق برنامه، به ویژه در مدارس یهودی با آماده‌سازی دانش‌آموزان برای خدمت نظامی یا آشنایی با مفاهیم امنیت ملی مرتبط می‌شوند و نقش پررنگی در شکل‌دهی به هویت شهروندی ایفا می‌کنند. در سال‌های اخیر، فناوری و دیجیتال شدن مدارس مورد توجه قرار گرفته است و وزارت آموزش و پرورش سرمایه‌گذاری زیادی در هوشمندسازی مدارس، آموزش آنلاین و ابزارهای دیجیتال کرده است که دسترسی به منابع علمی و آموزشی را گسترش داده است. علاوه بر این، مدیریت و ساختار محلی مدارس اهمیت دارد؛ مدارس تحت مدیریت شهرداری‌ها یا سازمان‌های مستقل فعالیت می‌کنند و کیفیت آموزش تا حد زیادی به سیاست‌های محلی، بودجه و مدیریت شهری وابسته است. در نهایت، برخی مدارس و دانشگاه‌ها برنامه‌های تبادلات بین‌المللی و همکاری با مؤسسات علمی خارجی دارند که نقش مهمی در تربیت دانش‌آموزان و دانشجویان خلاق و پژوهشگر ایفا می‌کند و ارتباط دانش‌آموزان با علم و فناوری جهانی را تقویت می‌کند.

بین دانش‌آموزان یهودی و غیریهودی تفاوت وجود دارد؟

نظام آموزش و پرورش رژیم اسرائیل برای شهروندان یهودی و غیریهودی تفاوت‌های چشمگیری دارد که هم در ساختار و هم در کیفیت و محتوای برنامه درسی دیده می‌شود. مدارس یهودی شامل مدارس عمومی و مدارس دینی هستند که در آن‌ها آموزش پایه، علوم، ریاضیات و تاریخ یهودی با تأکید بر ملیت‌سازی یکپارچگی و مذهبی ارائه می‌شود و برخی مدارس خصوصی پیشرفته و بین‌المللی نیز برنامه‌های دوزبانه و امکانات علمی پیشرفته دارند. در مقابل، شهروندان غیریهودی عمدتاً در مدارس عربی، مسیحی یا مختلط تحصیل می‌کنند که زبان آموزش در آن‌ها غالباً عربی است و تاریخ فلسطین و هویت فرهنگی و مذهبی دانش‌آموزان بخش مهمی از برنامه درسی را تشکیل می‌دهد. علاوه بر تفاوت زبانی و محتوایی، کیفیت و دسترسی به منابع آموزشی نیز میان این دو گروه متفاوت است؛ مدارس یهودی معمولاً از بودجه بیشتر، امکانات آزمایشگاهی بهتر و معلمان باتجربه برخوردارند، در حالی که مدارس عربی و برخی مدارس اقلیت با محدودیت منابع و امکانات روبه‌رو

هستند که شکاف آموزشی و فرصت‌های علمی را تشدید می‌کند. دسترسی به تحصیلات عالی نیز تحت تأثیر این تفاوت‌ها قرار دارد؛ دانش‌آموزان یهودی شانس بیشتری برای ورود به دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی معتبر دارند، در حالی که دانش‌آموزان غیریهودی با محدودیت‌های مالی، فرهنگی و گاه تبعیض‌های ساختاری مواجه می‌شوند. این شکاف‌ها باعث شده نظام آموزشی رژیم اسرائیل در عین برخورداری از پیشرفت‌های علمی و فناوری با نابرابری و تبعیض میان جوامع یهودی و غیریهودی مواجه شود.

تاریخ فلسطین در مدارس رژیم، اصلاً ممکن است؟

مدارس عربی عمدتاً محل تحصیل دانش‌آموزان فلسطینی شهروند رژیم اسرائیل هستند و در ظاهر این طور به نظر می‌رسد که در رژیم عبری، برنامه درسی آن‌ها به گونه‌ای طراحی شده که هویت فرهنگی و زبانی دانش‌آموزان حفظ شود. این مدارس تحت نظارت وزارت آموزش و پرورش فعالیت می‌کنند و آموزش زبان عربی، ادبیات عربی و برخی مباحث مربوط به تاریخ و فرهنگ فلسطینی را شامل می‌شوند. با این حال، برخلاف مدارس یهودی که بر تاریخ رژیم اسرائیل، هویت یهودی و اصول مذهبی تمرکز دارند، محتوای مدارس عربی به شکل مستقیم سیاست‌های رژیم اسرائیل یا اشغالگری را نقد نمی‌کند و بیشتر به شناخت فرهنگ، سنت‌ها، جغرافیا و تاریخ عمومی جوامع عربی در داخل کشور می‌پردازد. گاهی اوقات برخی معلمان و فعالان آموزشی و به شکل موردی تلاش می‌کنند این مباحث را با آگاهی تاریخی و هویت فلسطینی دانش‌آموزان پیوند دهند، بدون آن که با سیاست‌های رسمی وزارت آموزش تضاد داشته باشند. این شرایط باعث شده که مدارس عربی در ظاهر فرصت یادگیری فرهنگ و تاریخ خود را داشته باشند، اما هم‌زمان و در عمل با محدودیت‌های ساختاری و منابع کمتر نسبت به مدارس یهودی مواجه باشند. به این ترتیب، نظام آموزشی عربی در رژیم اسرائیل ترکیبی از حفظ هویت فرهنگی و آموزشی رسمی به علاوه نادیده گرفتن و تکذیب اشغالگری است که در عین ایجاد فرصت‌های یادگیری، محدودیت‌ها و چالش‌های قابل توجهی نیز برای دانش‌آموزان ایجاد می‌کند و شکاف میان جوامع یهودی و عرب را در عرصه آموزش منعکس می‌سازد.

آخرش که چه؟

اگر منصفانه به این نظام آموزشی نگاه کنیم، احتمالاً برای انسان سفیدپوست یهودی یک نظام آموزشی کارا و قوی باشد. نکته مهم آنکه مهم‌ترین نقطه ضعف این سیستم یعنی نژادپرستی و ترویج آپارتاید، برای مسئولان و بسیاری از شهروندان رژیم نوعی نقطه قوت محسوب می‌شود؛ در این نظام آموزشی، ایدئولوژی یهود برتری نقشی بنیادین ایفا می‌کند، بر همین اساس دیگر طبقات و قومیت‌های حاضر در خاک رژیم به شکلی قاعده‌مند از تبعیض آموزشی رنج می‌برند. بررسی مسائل موجود در این نظام آموزشی خود به چندین صفحه مطلب نیاز دارد که اگر زنده بودیم، در آینده بیشتر به ابعاد آن خواهیم پرداخت.